

บทคัดย่อ

ชื่อรายงานการวิจัย : การสร้างและยกระดับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านอาหารพื้นถิ่นในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย
ชื่อผู้วิจัย : เอกณรงค์ วรสีหะและคณะ
ปีที่ทำการวิจัย : ๒๕๖๑

การสร้างและยกระดับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านอาหารพื้นถิ่น ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย มุ่งศึกษาศักยภาพของจุดสนใจทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อาหารในภาคตะวันตก และสำรวจข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารด้านอาหารไทยในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตก 8 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร เพื่อกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารที่มีศักยภาพ โดยระเบียบวิธีวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิด้านอาหารพื้นถิ่นและสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและวิถีชีวิต และการสำรวจพื้นที่และจุดสนใจทางการท่องเที่ยวที่น่าสามารถนำเสนอเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านอาหาร ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาหาร โดยใช้แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอนุรักษ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและการสำรวจภาคสนาม พบอัตลักษณ์และความโดดเด่นของแต่ละพื้นที่แล้วจึงจะนำมากำหนดเป็นจุดสนใจทางการท่องเที่ยว พบว่าอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมอาหารในภาคตะวันตก สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ 1.จังหวัดที่มีพื้นที่ชายฝั่งติดทะเล ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งจะมุ่งเน้นวัดฤดูบิที่ได้จากทะเล 2.จังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ชายฝั่งติดทะเล ได้แก่ ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรีและนครปฐม มุ่งเน้นวัดฤดูบิที่ได้จากลุ่มแม่น้ำ ภูเขาและพื้นที่ทางการเกษตร เมื่อกำหนดอัตลักษณ์และความโดดเด่นด้านอาหารได้แล้วจึงกำหนดจุดสนใจทางการท่องเที่ยวได้แล้ว นำมาเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเดิมในพื้นที่ด้วย และกำหนดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านอาหารตามพื้นที่แล้วดำเนินการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารที่น่าสนใจและคิดว่ามีศักยภาพในเชิงพาณิชย์ 3 เส้นทาง ได้แก่

1) เส้นทาง “เกลือ” จุดประสงค์เพื่อเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและชาวประมงที่มีทะเลอ่าวไทยเข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน พร้อมการเรียนรู้การเกิดขึ้นของเกลือ การทำนาเกลือ และการนำเกลือไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการเป็นเครื่องปรุงรสชาติ เน้นกิจกรรมที่ทำให้เห็นว่าพื้นที่ชายฝั่งทะเลมีความเชื่อมโยงกับทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มากนักเพียงใด ที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวในพื้นที่ พบว่ามี 3 จังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการทำนาเกลือและการแปรรูปอาหารจากเกลือ คือ สมุทรสาคร สมุทรสงครามและเพชรบุรี สถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางดังกล่าว ได้แก่ ศูนย์มหาลัยวิซชาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม ศูนย์เรียนรู้การทำนาเกลือตำบลโคกขาม กลุ่มเกษตรกรทำนาเกลือบ้านแหลม กลุ่มอาชีพเกลือทะเลกั้งหันทอง และชาวเลโฮมกระเตง

2) เส้นทาง “น้ำตาลโตนด” ใช้รูปแบบการเรียนรู้ของตาลโตนดเป็นตัวสื่อสารและเชื่อมโยงการเรียนรู้ทั้งในส่วนของการเรียนรู้เชิงวิถีเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้อาหารขนมไทยที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนดและน้ำตาล พบว่าจังหวัดเพชรบุรีมีความเกี่ยวข้องกับการปลูกและการแปรรูปอาหารจากตาลโตนดอย่างลึกซึ้งตลอดจนมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนดมายาวนาน จุดประสงค์เพื่อเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีตาลโตนดเข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน พร้อมเรียนรู้วิถีการขึ้นตาล การเคี้ยวตาล การทำขนมจากตาลโตนด เน้นกิจกรรมที่ทำให้เห็นว่าเพชรบุรีเป็นเมืองแห่งขนมหวานอย่างแท้จริง ด้วยการเดินทางกินของอร่อยของดั่งประจำจังหวัดทั้งของคาวของหวานที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองทั้งในส่วนของอำเภอเมืองเพชรบุรีและอำเภอท่าทางด้วย สถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางดังกล่าว ได้แก่ ชุมชนขนมไทยวัดนาพรม – ลานวัฒนธรรมวัดนาพรม – อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) – ตะลุยร้านอร่อยเมืองเพชร – ฟุงนา-ป่าตาล – ผัดไทท่าทาง – ร้านป้อนคำหวาน

3) เส้นทาง “ปลา” จุดประสงค์เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มี “ปลา” ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม หรือแม่น้ำและทะเลเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการรับประทานปลาอย่างแพร่หลาย กิจกรรมของเส้นทางจึงให้ความสำคัญกับปลาที่เป็นวัตถุดิบหลักของชาวไทยในสมัยก่อน ที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวในพื้นที่ดังกล่าว สถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางดังกล่าว ได้แก่ เชื้อนแก่งกระจาน – หมึกแดดเดียว อำเภอปราณบุรี – ร้านเพชรในรู – ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ – กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลานวลจันทร์ทะเล

เมื่อกำหนดเส้นทางแล้วได้จัดทำแผนการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นตัวอย่างของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของทั้ง 3 เส้นทางไว้ เพื่อใช้ในการแนะนำนักท่องเที่ยวแบบอิสระ ในรูปแบบ 2 วัน 1 คืน (Two days trip) คาดว่ามีศักยภาพในเชิงพาณิชย์ที่สามารถนำไปประยุกต์เป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันตก ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวอิสระแบบ FIT และนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้ด้านอาหารในรูปแบบ “เที่ยวไป ชิมไป เรียนรู้ไป” ซึ่งจะต้องนำข้อมูลต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นมาพัฒนาปรับปรุงในด้านต่างๆ และสามารถใช้เป็นข้อมูลส่งเสริมการทำงานให้กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหรือ ททท. ในแต่ละพื้นที่นำมาพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านอาหารต่อไป

คำสำคัญ : เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, อาหารพื้นถิ่น